

NACIONALNI DIJALOG U OBLASTI DRUŠTVENIH NAUKA U SRBIJI, 2014-2016

- O PROJEKTU-

Nacionalni dijalog u oblasti društvenih nauka u Srbiji, 2014-2016 je projekat kojim koordinira **Institut ekonomskih nauka** u okviru *Regionalnog programa podrške istraživanjima u oblasti društvenih nauka (RRPP)*.

RRPP vodi **Univerzitet u Friburgu** uz finansijsku podršku **Švajcarske agencije za razvoj i saradnju (SDC)**.

Projekat se sprovodi kroz dve tematske celine sa specifičnim ciljevima:

1. Mladi istraživači – položaj i mogućnosti:

poboljšanje položaja, povećanje mogućnosti i istraživačkih kapaciteta mladih istraživača u društvenim naukama

2. Društvene nauke za dobrobit društva:

implementacija naučnih rezultata u oblasti društvenih nauka u procesima kreiranja javnih politika i donošenja odluka

Mladi istraživači: položaj i mogućnosti

Zašto govorimo o položaju i mogućnostima mladih istraživača u oblasti društvenih nauka u Srbiji?

Dugoročni razvoj srpske nauke i društva u celini u velikoj meri određen je razvojem naučnog podmlatka. Nažalost, veliki broj obrazovanih, mladih ljudi odlazi i ne vraća se u Srbiju, na šta ukazuju podaci međunarodnih istraživanja gde je Srbija među zemljama sa najvišim nivom „odliva mozgova“. Oni koji odluče da školovanje i istraživački rad obavljaju u Srbiji ili da se u nju vrate po završetku studija u inostranstvu, suočeni su sa brojnim izazovima. Iz tog razloga, **Regionalni program podrške istraživanjima u oblasti društvenih nauka na zapadnom Balkanu (RRPP)** posebnu pažnju posvećuje unapređenju položaja, povećanju istraživačkih kapaciteta i mogućnosti za rad i usavršavanje mladih istraživača.

*Zbog čega mladi istraživači odlaze iz Srbije? Iz kojih motiva se vraćaju u zemlju i sa kakvim preprekama se po povratku susreću? Sa kakvim izazovima se suočavaju mladi koji se bave naučno-istraživačkim radom u Srbiji? Kakav je njihov društveno-ekonomski status? Da li na fakultetima, a posebno na master i doktorskim studijama, studenti stiču znanja i veštine neophodne za istraživački rad? Ovo su samo neka od pitanja koja su predmet istraživanja u okviru projekta **Nacionalni dijalog u oblasti društvenih nauka u Srbiji, 2014-2016**, kojim koordinira Institut ekonomskih nauka pod okriljem RRPP-a.*

-VESTI I DOGAĐAJI-

Održana fokus grupa

22.05.2014. godine u prostorijama ustanove kulture „Parobrod“ organizovana je fokus grupa na kojoj je učestvovalo preko dvadeset mladih istraživača, doktoranata, asistenata na fakultetima, saradnika u organizacijama civilnog društva. Predmet diskusije bili su studiranje u inostranstvu i povratak u Srbiju radi nastavka školovanja i/ili zaposlenja i rad mladih istraživača u okviru različitih istraživačkih osranizacija.

Održan okrugli sto

30.05.2014. godine u saradnji sa Centrom za promociju nauke i Fondom za mlade talente, organizovan je okrugli sto pod nazivom **Mladi istraživači: položaj i mogućnosti**. Ovaj događaj okupio je preko pedest mladih istraživača, predstavnika univerziteta, naučnih instituta, nevladinih i međunarodnih organizacija, kao i predstavnike Ministarstva za prosvetu, nauku i tehnološki razvoj.

Koji su osnovni problemi i izazovi sa kojima se suočavaju mladi istraživači?

Mladi istraživači koji su uzeli učešće na fokus grupi i okruglom stolu razgovarali su o svojim iskustvima tokom studija i istraživačkog rada u okviru različitih naučno-istraživačkih organizacija u Srbiji, o motivima za odlazak u inostranstvo, kao i o pobudama iz kojih su se po završetku studija vratili u Srbiju i izazovima sa kojima su se po povratku susreli.

1) Studiranje u inostranstvu i povratak u Srbiju

Razlozi zbog kojih se mladi odlučuju za studiranje u inostranstvu su loša socio-ekonomska situacija u zemlji i nemogućnost pronalaženja zaposlenja, zatim želja za sticanjem diplome u inostranstvu, „proširivanjem vidika“ i povezivanjem sa stručnjacima iz inostranstva, koji im kasnije mogu omogućiti praćenje trendova u svojoj disciplini i lakše pronalaženje partnera za zajedničke projekte. Kao osnovni razlozi za neodlazak na studije u inostranstvo, mladi istraživači navode povoljne okolnosti u vidu zaposlenja i stipendija koje su ostvarili u zemlji, zatim strah od gubitka posla ili nesigurnost u pronalaženju posla nakon studija u inostranstvu, probleme sa nostrifikacijom diplome/položenih ispita, komfor studiranja u zemlji, te privatne razloge.

Alarmantna je činjenica da se mladi stručnjaci u Republiku Srbiju najčešće vraćaju zato što su na to primoran (zbog toga što im je istekla studentska viza ili zbog toga što ne mogu da pronađu posao u inostranstvu), a retko zato što žele da nastave istraživački rad u zemlji. Oni ističu da im uslovi u Srbiji još uvek nisu privlačni za život i rad.

Na okruglom stolu su predstavljeni rezultati fokus grupe i otvorena je diskusija o izazovima i problemima mladih istraživača po pitanju studiranja u inostranstvu i povratka u Srbiju i angažmana u okviru različitih istraživačkih organizacija.

- NAJAVE DOGAĐAJA -

Novembar 2014 – **studija** o položaju i mogućnostima mladih istraživača po pitanju studiranja u inostranstvu i povratka u Srbiju i angažmana u okviru različitih istraživačkih organizacija.

Kao poseban problem za povratak, mladi ističu proces nostrifikacije diploma, koji je, po njihovom mišljenju, neophodno pojednostaviti. Ovo ne bi isključivalo ili smanjilo kriterijume po kojima se priznaju određene obrazovne ustanove, niti bi značilo da je prihvatljivo da se svaka inostrana diploma nostrifikuje, ali bi omogućilo mladim doktorantima da se vrate u Republiku Srbiju bez straha da li će njihov trud i znanje biti priznati. Doktoranti na prestižnim svetskim univerzitetima ističu da im prilikom upisa tih studija nije bila potrebna nostrifikacija diplome stečene na Beogradskom Univerzitetu, te se pitaju zbog čega bi nekome ko je recimo završio master studije na Univerzitetu u Oksfordu bila potrebna nostrifikacija kako bi upisao doktorske studije na Univerzitetu u Beogradu. Oni predlažu da se diplome svih univerziteta koji su na „Šangajskoj listi“ bolje kotirani od Beogradskog priznaju po automatizmu.

Republika Srbija preduzela je niz stimulativnih mera koje su imale za cilj da zadrže mlade postdiplomce u zemlji, alikako mladi istraživači navode nije učinjen značajan pomak. Naveden je, kao jedini primer dobre prakse, konkurs koji AP Vojvodina raspisuje za istraživače povratnike iz inostranstva, koji im omogućuje da konkurišu sa projektom i obavljaju istraživačke aktivnosti pri nekoj instituciji.

2) Rad mladih istraživača na univerzitetima, institutima i u nevladinom sektoru

Kao veliki problem sa kojim se susreću u svom naučno-istraživačkom radu, mladi ističu nedostatak sredstava za empirijska istraživanja, koja su često primorani da finansiraju iz sopstvenih izvora. Ova činjenica se direktno odražava na kvalitet samih naučnih radova.

Novembar 2014 – Početak **empirijskog istraživanja** na temu implementacije naučnih rezultata u oblasti društvenih nauka u procesima kreiranja javnih politika u Srbiji.

Decembar 2014 – **kratki dokumentarni film** o položaju i mogućnostima mladih istraživača po pitanju studiranja u inostranstvu i povratka u Srbiju i angažmana u okviru različitih istraživačkih organizacija.

Decembar 2014 – **sažetak za javnu politiku** – na koji način prevazići probleme i izazove mladih istraživača po pitanju studiranja u inostranstvu i povratka u Srbiju i angažmana u okviru različitih istraživačkih organizacija.

Februar 2015 – **okrugli sto** pod nazivom „*Korišćenje naučnih rezultata u kreiranju javnih politika*“.

-KAKO DA DATE SVOJ DOPRINOS-

U slučaju da želite da doprinesete projektu molimo Vas da nas kontaktirate:

Institut ekonomskih nauka
Zmaj Jovina 12
11000 Beograd
E-mail: serbia@rrpp-westernbalkans.net
www.rrpp-westernbalkans.net

U grupu finansijskih problema spadaju i oni povezani sa plaćanjem visokih školarina na master i doktorskim studijama, u slučajevima kada istraživači ne studiraju na matičnim institucijama. Školarine koje plaćaju u Srbiji su često više od školarina na renomiranim univerzitetima u inostranstvu. Mladi predlažu da se deo školarine koju plaćaju iskoristi za terenska istraživanja i na taj način poboljša kvalitet doktorskih disertacija i naučnih radova koje bi potom bilo moguće plasirati u vrhunske međunarodne časopise.

Kao poseban problem mladi istraživači ističu proces zapošljavanja na fakultetima i institutima čiji je osnivač Republika Srbija. Mada na državnim institutima i fakultetima postoje zakonski definisane procedure za zapošljavanje, mladi imaju utisak da se one ne poštuju i da često „sve zavisi“ od ljudi koji upravljaju tom organizacijom. Za razliku od „državnih“ fakulteta i instituta, učesnici smatraju da su procedure regrutacije u neprofitnom sektoru regulisane po tržišnim principima gde je kvalitet kandidata odlučujući.

Mladi istraživači percipiraju projekte koje finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja kao nedelotvorne. Većina učesnika misli da se sredstva dodeljuju po inerciji svim naučno istraživačkim organizacijama kako bi se pokrile plate zaposlenih. Mladi ističu da je predmet istraživanja u okviru ovih projekata veoma široko definisan „da u njega staje i svemirski brod, odnosno apsolutno sve što zaposleni u naučno-istraživačkoj instituciji objave u toku projektnog ciklusa“. Kao značajnu barijeru za kvalitetan naučno-istraživački rad u okviru projekata koje finansira Ministarstvo, mladi vide u činjenici da ovi projekti ne predviđaju sredstva za terenska istraživanja. Pored toga, mladi navode i da sistem objavljivanja radova u okviru ovih projekata nameće hiper produkciju često ne baškvalitetnih radova samo da bi se „došlo do poena“.

U okviru projekata međunarodnih donatora usled nedovoljno razvijenih finansijskih i administrativnih kapaciteta u naučno-istraživačkim organizacijama mnogi mladi istraživači su prinuđeni da obavljaju tehničke i administrativne poslove (od pripreme dokumentacije do vođenja finansija). Oni ističu da „provode sate u finansijskim službama fakulteta kako bi objasnili zahteve međunarodnih donatora ili razjasnili na šta se odnosi neki pojam na engleskom“. Kako bi se ovo izbeglo, mladi su često prinuđeni da izmeštaju težište svojih naučnih delatnosti u neprofitni sektor koji ima adekvatnu tehničku podršku za sprovođenje međunarodnih projekata.

Mladi ističu da je za formiranje kvalitetnog istraživača pre svega neophodna posvećenost izradi doktorske disertacije. Međutim, egzistencijalni razlozi često primoravaju doktorante

Mišljenja izneta u ovom izveštaju su mišljenja autora i ne predstavljaju nužno mišljenja Instituta ekonomskih nauka, Švajcarske agencije za razvoj i saradnju i Univerziteta u Friburgu.

da istovremeno budu angažovani i u nastavi, i na projektu Ministarstva, i na međunarodnim projektima u neprofitnom sektoru, i da rade administrativne poslove. Takva podeljenost se odražava na kvalitet naučne produkcije i preopterećenost mladih istraživača. Oni ističu da su „rastrgnuti na hiljadu strana“, „raspolučeni na 15 delova“, kao i da „istraživački rad vodi u glad“ i da se „nalaze u prilično šizofrenoj situaciji“.

Kako prevazići probleme i izazove sa kojima se suočavaju mladi istraživači?

Za unapređenje položaja, povećanje istraživačkih kapaciteta i mogućnosti za rad i usavršavanje mladih istraživača u Srbiji neophodno je preduzeti niz sistemskih mera.

Na osnovu predloga mladih istraživača, iznetih tokom fokus grupe i okruglog stola, radna grupa angažovana na realizaciji projekta **Nacionalni dijalog u oblasti društvenih nauka u Srbiji, 2014-2016** pripremiće predloge konkretnih mera za prevazilaženje problema i izazova mladih po pitanju studiranja u inostranstvu i povratka u Srbiju i angažmana u okviru različitih istraživačkih organizacija.